

TISZTELGÉS FREUD ELŐTT

(Részletek)

H. D.*

To Sigmund Freud, ἀμύμων ιητήρ „blameless physician”¹

4.

A Professzor hetvenhét éves lett. Májusi születésnapja jelentős esemény volt. A furcsa házban lévő rendelőben ott voltak kincsei és nevezetes íróasztala. A szoba nem változott, csak az íróasztal. A félkör alakú, megfizethetetlen kis műtárgyak helyén gondosan elrendezett vázák álltak egy-egy gally orchideával vagy egy szál virággal. Én semmit nem

* A fordítás alapjául szolgáló kiadás: H. D.: *Tribute to Freud*. Pantheon Books, New York, 1956.

Hilda Doolittle a „H. D.” néven publikáló amerikai költő, 1886-ban született Pennsylvániában, 1911-től Londonban, 1918-tól Párizsban, majd Svájcban és Bécsben élt, ekkor már élethossziglani társával, a szintén író Bryherrel (Annie Winifred Ellerman). A második világháború alatt Londonba, a háború után újra Svájcba települt, itt hunyt el 1961-ben. 1933–1934 között, 47 évesen folytatott analízist az ekkor 77 éves Freudnál Bécsben, majd Freud emigrációja után Londonban. Terápiája történetét memoárban dolgozta fel, amelyet először 1944–1945-ben „Writing on the Wall” [Falfirkák] címmel sorozatban közöltek, majd 1956-ban jelent meg kötetben (Vö. Susan Stanford Friedman: *Szemben a mesterrel...* című írásának 5. jegyzetével, a jelen számban). Szoros barátság fűzte Ezra Poundhoz, költészete az ún. „imagista” költészeti irányzathoz kapcsolódott. (A szerk.)

¹ Sigmund Freudnak, a „feddhetetlen orvosnak”. Homérosz nevezte így Aszklepioszt, a gyógyítás és az orvostudomány istenét. (A ford.)

vittem a Professzornak. „Sajnálom, én nem hoztam semmit, mert nem találtam azt, amit akartam” – mondtam. „Mindenesetre valami különlegeset akartam hozni.” Megjegyzésem egy árnyalatnyit figyelmetlennek és arrogánsnak tűnhetett. Bármelyiknek vagy mindkettőnek. Nem tudom, a Professor hogyan értelmezte. Odaintett a díványhoz, elégedetten vagy elégedetlenül esetleges születésnap-i üdvözléssel.

Nem találtam, amit akartam, ezért nem adtam neki semmit. Egyik beszélgetésünkön a régi Berggasse-i szobában valamelyik utazásunkra indultunk. A Professor néha tudta, milyen terepeken jártam, máskor csak egy szobor vagy kép jelezte, mint az a régimódi rézmetszet a karnaki templomról, ami a dívány fölött lógott. Én jártam abban a templomban, a Professor nem. De ezúttal Olaszországról volt szó; együtt voltunk Rómában. Az évek előrehaladtak, aztán visszafelé. Az évek szövőszéke egybeszötte mintáit a Professoréval. „Ó, a spanyol lépcsők!” – mondta a Professor. „Azok a mandulaágak, mindenféle virágok és virágkosarak, ezekre emlékszem a legjobban” – mondtam. „De a gardéniák! Rómában még *én* is megengedhettem magamnak, hogy gardéniát hordjak” – mondta a Professor. Nem arról volt szó, hogy felidézte a múltat, és megidézte a jövőt. Jelen volt a múltban, vagy múlt a jövőben.

Én is végigkutatattam Bécsset egy szál gardéniáért vagy egy csokorért. De nem találtam. Később egyszer írtam Londonból Bécsbe egy barátomnak, egy angol diáknak, hogy kutasson fel mindent egy csokor gardéniáért a Professor születésnapjára. Azt írta, „mindenhol kerestem a gardéniákat. De a virágárosok azt mondták, hogy Freud Professor az orchideákat szereti, és az emberek mindig orchideát rendelnek a születésnapjára, azt gondolták, talán érdemes tudnod. Elküldtem neked az orchideákat”.

5.

A gardéniáim valamivel később jutottak el a Professorhoz. Nem születésnap volt, és nem Bécs. Londonban készültem meglátogatni, új környezetben. Késve érkezett, menekültként. Egy nagy ház volt, kerttel. Sok vita és szorongás vette körül a Professor híres görög és egyiptomi régiséggyűjteményét és a különféle kínai és keleti kincseket. A ládák végül megérkeztek, bár a család kételyeit fejezte ki, hogy a leletek teljes készlete vagy egyáltalán bármelyike érintetlen marad. Mindenesetre a ládák ott voltak, a Professor barátjának és tanítványának, Marie

Bonaparte asszonynak, a görög György herceg feleségének köszönhetően; „a Hercegnőnek” vagy „a mi Hercegnőnknek”, ahogy a Professzor hívta. Meglepetésemnek adtam hangot a görög figurákat látván az íróasztalán. Úgy tűnt, mintha ugyanaz az asztal lenne, a szoba pedig a Bécs környéki nyaralóéra emlékeztetett, ahol első látogatásomkor, 1933-ban jártam. De most 1938 ősze volt. „Hogy tudta ezeket elhozni Bécsből?” – kérdeztem. „Nem én hoztam el őket. A Hercegnő őrizte őket Párizsban, hogy otthon érezzem magam ott” – válaszolta. Áruló, gonosz világ volt, de mégis volt benne hűség és szépség. Menekülő, riasztó utazás volt. Már öt éve Bécsben is azt mondta, hogy az utazás már nem jön szóba a számára. A kiváló specialista, aki mindig a rendelkezésére állt, határozottan megtiltotta neki. (Ha nem tévedek, ez az elkötelezett barát kísérte a Professzort a Kontinensen átívelő utazásán.) Nehéz volt látni az ismerős íróasztalt, az ismerős régi-új képeket ott az asztalon, ráébredni, hogy Londonban vagyunk. Valójában jobb volt egy átmeneti, valamelyest ismerős lakóhelyként, mint a döblingi nyaralóként gondolni rá. Ez a kellemes kerület földrajzilag hasonlóan viszonyult Londonhoz, mint Döbling Bécshez. De nem volt visszatérés a Bergasséba, a Freudgasséba, ahogy később emlegették.

6.

De a késő délutáni homályban még folytathattam a keresést, a kutatást, legalább képzeletben. Lehetnek valahol gardéniák. Egy West End-i virágüzletben találtam, és egy kártya kíséretében elküldtem, „hogy üdvözöljem az Istenek visszatértét”. A gardéniák megérkeztek a Professzorhoz. Megvan a levele.

20 Maresfield Gardens, London, N. W. 3
1938. november 28.

Kedves H. D.,
Ma kaptam néhány szál virágot. Véletlenül vagy szándékosan ezek a kedvenc virágaim, amelyeket a legjobban csodálok. És néhány szó „hogy üdvözöljem az Istenek visszatértét” (mások „Javak”-nak olvasták).² Alá-

² Lefordíthatatlan szójáték: Gods – istenek; goods – javak. (A ford.)